

Risikostyringsforskriften og revisors bekreftelse

Finanstilsynet har utgitt en veiledning til risikostyringsforskriften der det fremgår hva som forventes i tilfeller der virksomhetens valgte revisor skal avggi en uavhengig bekreftelse om virksomhetens risikostyring og internkontroll.

Statsautorisert revisor
Hilde Roheim Ebbesberg
Den norske Revisorforening

Foretak som er underlagt tilsyn av Finanstilsynet, blant annet regnskapsvirksomheter og eiendomsmeglervirksomheter, er underlagt forskrift om risikostyring og internkontroll. Styret i den enkelte virksomheten skal påse at foretaket har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll.

Styret skal fastsette retningslinjer og daglig leder skal sørge for å etablere systemer på basis av en vurdering av aktuelle risikoer, følge opp endringer og påse at det er tatt forsvarlig hensyn til foretakets risikoer.

Foretaket skal løpende vurdere hvilke vesentlige risikoer som er knyttet til virksomheten. Risiko må vurderes ved vesentlige endringer i virksomheten eller i forhold som påvirker virksomheten. Det er særskilt angitt at det skal foretas risikovurdering ved endringer eller etablering av produkter og rutiner av vesentlig betydning, for eksempel at en boligmegler starter med megling av næringseiendom eller at en regnskapsfører starter med faktureringsjenester.

Vesentlige risikoer skal minst én gang årlig være gjenstand for gjennomgang, og det skal for alle virksomhetsområder foretas en systematisk vurdering av om foretakets

system for risiko og internkontroll er tilstrekkelig til å håndtere de identifiserte risikoene på en forsvarlig måte. Ved oppstart må gjennomgangen gjøres innen ett år etter oppstarten (ikke nødvendigvis innen første årsskifte).

Ledere innen alle vesentlige virksomhetsområder skal vurdere gjennomføringen av internkontrollen.

Det skal minst årlig gjøres en oppsummering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Vurderingen av vesentlige risikoer og gjennomføringen av internkontrollen skal dokumenteres, og en samlet vurdering av risikosituasjonen skal utarbeides av daglig leder minst én gang årlig og fremlegges styret for behandling.

Uavhengig bekreftelse

Enkelte av foretakene som er underlagt risikostyringsforskriften, er pålagt å ha internrevisjon. For de som ikke har krav til dette, eller eventuelt har dette på frivillig basis¹, er det satt vilkår om at styret skal sørge for at foretakets valgte revisor avggir en årlig bekreftelse om at det er foretatt risikovurderinger, vurdering av gjennomføringen av internkontrollen, at det foreligger dokumentasjon, samt at foretakets rutiner sikrer at den samlede vurderingen av risikosituasjonen som er forelagt styret, bygger på de risikovurderingene som er gjort.

Hva kreves av revisor i denne forbindelse? Forventes det at revisor går inn i vurderingene og at revisor har en formening om dette er holdbart?

Både ja og nei.

Finanstilsynet har utgitt en veiledning til forskriften. Av dennes kapittel 4 fremgår det hva som forventes av revisor når han avgir den uavhengige bekreftelsen, jf. forskriftens § 10:

«Det er ikke krav om at revisor skal bekrefte kvaliteten på foretakets risikovurderinger og dokumentasjon av rutiner og kontrolltiltak, men at det faktisk er foretatt slike vurderinger og at det foreligger dokumentasjon. Når det gjelder bestemmelsens siste strekpunkt, skal revisor kontrollere at de rutinene foretaket har etablert for gjennomføring av internkontrollprosessen sikrer at det er samsvar mellom de risikovurderingene som gjennomføres i linjen og den rapportering som skjer til styret.»

Revisor skal med dette bekrefte at det er gjennomført en prosess og at styret har tatt stilling til denne. Det fremgår av veiledningen at revisor ikke skal bekrefte kvaliteten av risikovurderingen. Revisor må likevel kontrollere holdbarheten til en viss grad. Det må være tydelig at det er gjort en rimelig vurdering på bakgrunn av revisors erfaring og kjennskap til klienten. Det må være gjennomført en prosess som har «rot i virkeligheten». Prosessen skal ikke være utarbeidet kun som en formalitet, men må være en realitet. Dersom for eksempel revisor gjennom revisjonen

¹ Dette må i så fall følge de kravene som stilles i risikostyringsforskriften § 9.

avdekker vesentlige mangler ved internkontrollen, og disse forholdene ikke er reflektert i selskapets risikovurdering, fremstår ikke foretakets risikovurderingsprosess som dekkende. Revisor kan da måtte gjøre nærmere undersøkelser med tanke på risikovurderingsprosessen til foretaket ut over kravene til å kommunisere mangler i internkontrollen til ledelsen som følger av ISA 265.7–11 og vurdering med hensyn til revisjonen. Er det vurdert tiltak? Er de satt i verk? Det må avklares om forholdene er vurdert mot risikovurderingen, slik at prosessen synes å være holdbar, selv om det ikke er reflektert i den årlige rapporten. Det må gis tilbakemelding til klienten når slike forhold er avdekket, eller det er andre avvik fra krav i forskriften. Revisor må ta forholdene opp i nummerert brev, og det bør gis frist for retting.

Følger for bekreftelsen og revisors beretning

Forholdet til finanstilsynsloven § 3a

Dersom revisor kommer til at han eller hun ikke kan bekrefte at det er gjennomført en prosess eller at styret reelt sett ikke har tatt stilling til dette, må revisor avgi avvikende attestasjonsuttalelse etter ISAE 3000 eller ikke avgi den overhode. Videre må det vurderes rapportering til Finanstilsynet etter finanstilsynsloven § 3a. Etter bestemmelsen plikter revisor for foretak under tilsyn straks å rapportere til Finanstilsynet forhold som revisor får kjennskap til under revisjonen, som kan innebære en overtredelse av bestemmelser som regulerer foretakets virksomhet dersom overtredelsen kan medføre tilbakekall av foretakets tillatelse til å drive virksomhet. Det skal ikke rapporteres til Finanstilsynet ved

enhver mangel i oppfyllelsen av kravene i risikostyringsforskriften. Samtidig er det ikke revisors oppgave å vurdere om foretaket bør fratas sin tillatelse. Revisor må anvende skjønn og vurdere om det vil være av tilsynsmessig betydning for Finanstilsynet å bli gjort oppmerksom på manglene. Påpekte mangler som ikke utbedres, bør normalt rapporteres selv om overtredelsen ikke er så alvorlig.

Forholdet vil også kunne få følger for revisjonsberetningen, under avsnittet «Andre forhold», dette må vurderes av revisor etter ISA 706.8. Dersom forholdet ikke rettes, må revisor også vurdere å trekke seg etter revl. § 7–1.

Arv og generasjonsskifte i familieeide bedrifter

Artikkelen tar for seg generasjonsskifte i familier hvor det drives økonomisk virksomhet, med hovedfokus på virksomhet som drives i aksjeselskaps form. Generasjonsskifte i jordbruksvirksomhet, samt overdragelse av bolig- og fritidseiendommer omhandles ikke.

Advokat
Bjørn-Olav Johansen
Partner Deloitte Advokatfirma

Advokat
Martin Øksenholt
Senior Manager Deloitte Advokatfirma

Advokatfullmektig
Ida Hamre Høyendaht
Deloitte Advokatfirma

Generasjonsskifte i bedrifter kan skje både mens senior fremdeles lever eller ved seniors bortgang. Gjennomføring av et generasjonsskifte som skjer etter seniors død, altså ved arv, byr på en rekke særskilte spørsmål knyttet til arvelovens regler. Nedfor vil vi ta for oss noen av de mest sentrale arverettslige begrensningene man som senior må ta i betraktning. Videre vil artikkelen ta for seg de sentrale skatterettslige problemstillingene, samt de mulighetene som finnes i regelverket.

Det er lurt å ha de arverettslige problemstillingene i tankene i kombinasjon med et ønske om å gjennomføre generasjonsskifte

i live. Selv om man har for øye å gjennomføre generasjonsskifte i live bør man, for tilfellet av et uventet dødsfall, så langt det lar seg gjøre tilrettelegge situasjonen og foreta nødvendige disposisjoner som kan lette gjennomføringen av generasjonsskifte ved seniors eventuelle uventede bortgang.

Hvem, når, hvordan?

Familieeide bedrifter vil før eller senere stå overfor problemstillingen om hvem i neste generasjon som skal overta. Et annet spørsmål vil være: Når skal bedriften overføres til neste generasjon? Denne siste problemstillingen vil også være avhengig av spørs-